נשא

א. נאָכדעם ווי דער פסוק[1] דער־ציילט ווי מ'האָט געציילט די בני קהת, בני גרשון און בני מררי — „כל הבא לצבא לעבודה באוהל מועד"[2] — זאָגט דער פסוק[3]: כל הפקודים אשר פקד משה גו' מבן שלשים גו' ועד בן חמשים שנה כל הבא לעבוד עבודת עבודה ועבודת משא באוהל מועד ויהיו פקודיהם גו'.

איז רש"י מפרש די ווערטער „עבודת עבודה": הוא השיר במצלתים וכנורות שהיא עבודה לעבודה אחרת[4]. ד.ה.*: „עבודת עבודה" מיינט ניט אן ארבעט פון אן עבודה, נאר „עבודה לעבודה" — אן עבודה צוליב אן אנדער עבודה, און דאס איז עבודת השיר וואס איז צוליב עבודת הקרבנות[5].

דאַרף מען פאַרשטיין:

א) דער לשון הגמרא*[5] (דער מקור פון דעם פרש"י) איז „איזהו עבודה שצריכה עבודה[6] הוי אומר זו שירה" און עס ווערן ניט דערמאָנט קיין נעמען פון כלי שיר — און רש"י איז מוסיף במצלתים וכנורות?

ב) פאַרוואָס זאָגט רש"י „הוא השיר במצלתים וכנורות" — עס זיינען דאָך געווען כו"כ מיני כלי שיר. ווי וואָס מ'האָט געענוצט ביי עבודת השיר[7]?

ג) ער דערמאָנט לגמרי ניט שיר בפה[8]? די קושיא ווערט נאָך שטאַרקער דורך פאַרגלייכן מיט שיר בפועל, ווי מען האָט געלערנט פריער — איז געווען „אז ישיר משה גו' לאמר" — שיר בפה[9].

מ'קען ניט זאָגן, אַז רש"י ברענגט נאָר די צוויי כלי שיר[10] ווייל זיי זיינען די

1) פרשתנו ד, לד ואילך.
2) שם, לה. לט. מג.
3) שם, מו־מח.
4) להעיר מהשינויים בפרש"י דה"ב (כט, כה) — אבל: א) י"א שפירוש דה"י אינו לרש"י (שם הגדולים להחיד"א ע' רש"י. ועוד). ב) דובר כמ"פ שפרש"י לנ"ך אינו בדיוק גמור ע"פ פשש"מ כפירושו עה"ת.
4*) רא"ם. ועוד.
5) ערכין יא, א. וגם ע"ד ההלכה כן הוא והמשוררים בכל יום שעל הדוכן (רמב"ם הל' כלי המקדש פ"ז ה"ה) — ה"ז שיר של יום שאומרים על התמידי' (ולפלא קצת שלא מצאתי ע"ע בס' שיציינו המקור לרמב"ם כאן** — וראה כללי התוהמ"צ להרגצובי דיש חליל על הדוכן בכל השנה (והוא מצוה ולא עבודה). וראה רמב"ם הל' כהמ"ק פ"ג ה"ו. ואכ"מ).
5*) ערכין שם. וראה גם מדרש לקח טוב כאן.
6) והל' משמע לכאורה שהעבודה (דניסוך הקרבנות) טפלה להשירה — היפך פרש"י.
7) ברמב"ם הל' כלי המקדש פ"ג ה"ד (ע"פ משנה ערכין פ"ב מ"ג. מ"ה. וראה משנה סוכה פ"ה מ"ד): בנבלים וחלילים וכנורות וחצוצרות והצלצל. ובבחיי כאן: והיו משוררים ג"כ בח' כלים, עיי"ש. וראה הנסמן לקמן הערה 12.
8) ובפרט (ע"ד ההלכה) „דכולי עלמא עיקר שירה בפה" (סוכה נא, א. ערכין שם, א. רמב"ם שם ה"ג).
9) וראה פרש"י בראשית (ד, כ) כנור ועוגב לזמר כר'.
10) ולהעיר מלשון הבחיי כאן: והשיר הזה הי' בכנורות ומצלתים — אבל ממשיך ע"ד השיר בפה, ובסוף הענין מביא ח' כלים (כנ"ל הערה 7).

*) אף שברמב"ם שם משנה מלשונו לפנ"ז (פ"ג ה"ב־ג) ומשמיט התיבות „על הקרבן" — בכ"ז נראה דגם כאן כוונתו כן (וכהכלל (יד מלאכי כללי הרמב"ם אות ו') דבספר היד סומך על מה שכתב לפנ"ז. ודוחק קצת כיון דמעתיק „שעומדים על הדוכן").
**) משא"כ בפ"ג שם. וכן בהל' תמידין ומוספין פ"ו.

כללות'דיקע סוגים פון אלע כלי שיר — וואַרום[11] אין פסוק (אין דברי הימים[12]) טיילט ער זיי אין דריי סוגים: נבלים וכנורות ומצלתים[13]; איז ממנ"פ: אדער רש"י האָט געדאַרפט ברענגען אלע דריי (אויך „נבלים"), אדער נאָר איינעם אלס דוגמא[14], און דערנאָך מוסיף זיין (ע"ד ווי מ'געפינט אין דברי הימים[15]) — „(מצלתים) וכלי שיר"?

ב. אויך דאַרף מען פאַרשטיין: אמת טאַקע אז לשון הפסוק („עבודת עבודה") מיינט שיר (וואָס איז „עבודה לעבודה אחרת") — עס איז אַבער ניט פאַר־שטאַנדיק אין פסוק גופא: די עבודה פון שירת הלוים איז ביז אהער נאָך ניט דערמאָנט געווואָרן אין פסוק; עס האָט זיך געריידט[16] נאָר וועגן די עבודות הלוים פון טראָגן דעם משכן, פירוק והקמת המשכן און שמירת המשכן (והמקדש). דער ציווי אויף עבודת השיר (ע"פ פשוטו של מקרא[17]) שטייט ערשט שפעטער אין פ' בהעלותך[18]: נתונים נתונים, נתונים למשא נתונים לשיר —

איז ניט מובן: מאי טעמא וואָס דאָ, נאָכן מנין פון די בני לוי („כל הבא לצבא לעבודה גו'"), דערמאָנט דער פסוק נאָר וועגן עבודת השיר (און ניט די אַנדערע עבודות הלוים — אויסער משא), ובפרט אז עס שטייט נאָך ניט דער ציווי אויף שיר?

ג. נאָכדעם שטעלט זיך רש"י אויף „ועבודת משא" און זאָגט „כמשמעו". אין פשטות באַוואָרנט דאָ רש"י[19]: ווי־באַלד אז פריער האָט ער געטייטשט „עבודת עבודה" „עבודה לעבודה אחרת", קען מען א טעות האָבן און מיינען אז אויך „עבודת משא" מיינט „עבודה למשא" — אן עבודה צוליב משא (אַבער ניט „משא" גופא), באַ־וואָרנט דעריבער רש"י, אז דער טייטש פון „עבודת משא" איז „כמשמעו" — „עבודה של משא".

מ'דאַרף אַבער פאַרשטיין: ווי איז שייך א קס"ד צו טייטשן „עבודת משא" — „עבודה למשא", ס'איז דאָך (בלשון הרא"ם) „אין למשא עבודה אחרת"?

לכאורה וואָלט מען דערויף געקענט ענטפערן: ס'איז דאָ אן ארט צו זאָגן אז עס מיינט די עבודה פון טעינת העג־לות[20], וואָס דאָס איז ניט די משא גופא, נאָר אן עבודה למשא (די עבודה אַנצו־לאָדן די קרשים וכו' אויף די עגלות — צוליבן משא פון די עגלות)

[און דאָס וואָס דער פסוק זאָגט אן די עבודה דוקא דאָ, איז ווייל אין דעם פסוק קומט די תורה מוסיף זיין די עבודות וועלכע ווערן ניט דערמאָנט אין די פריערדיקע פסוקים: עבודת עבודה (שיר) ועבודת משא (טעינת עגלות)].

אַבער (נוסף אויף דעם וואָס ס'איז שווער צו זאָגן אז רש"י קומט שולל זיין

11) נוסף על זה שלא מתורץ למה לא הזכיר השיר בפה.

12) א טו, טז. שם טז, ה. כה, א. ו. דה"ב ה, יב. כט, כה. נחמי' יב, כז.

13) וי"ל: „נבל" כולל כל כלי שיר שמלאכתם בפה (ראה לקמן הערה 59); „כנור" — אלה שיש להם נימין; „מצלתים" — אלה שמלאכתם ע"י הכאה והקשה כו' (ראה לקמן הערה 57).

14) או — לכתוב בקיצור „זו שירה", כבגמרא כנ"ל בפנים.

15) ב ה, יג. ולהעיר מעזרא ג, יוד ופרש"י שם.

16) במדבר א, נ־נג. שם ג, ז ואילך.

17) משא"כ (דעת ר"י) בערכין שם (סע"א), ש„עיקר שירה מן התורה" נלמד מכתוב דילן.

18) ח, טז וברש"י. — ומה שלא פירש"י כן לפנ"ז (במדבר ג, ט) נת' בלקו"ש חי"ג ע' 15, ע"י"ש.

19) שפ"ח.

20) ראה גם משכיל לדוד כאן (בארא קצת).

טעינת העגלות וועגן וועלכער עס שטייט ערשט ווייטער אין סדרה[21] — איז) עפ"ז איז ניט פאַרשטאַנדיק לאידך גיסא: פאַרוואָס לערנט טאַקע רש"י אַז דער פסוק איז שולל די עבודה[22] (און „עבודת משא" מיינט „כמשמעו") — טעינת עגלות איז דאָך געווען אַ חלק פון עבודת בני גרשון ובני מררי?

ד. וועט מען דאָס פאַרשטיין בהקדם הביאור אין פרש"י אויף התחלת הסדרה: „נשא את ראש בני גרשון גם הם — כמו שצויתיך על בני קהת לראות כמה יש שהגיעו לכלל עבודה" — דלכאורה איז ניט מובן די אריכות הלשון פון רש"י „לראות כמה יש שהגיעו לכלל עבודה"? — אינעם ציווי[23] „על בני קהת" פאַר־שטייט מען בפשטות צוליב וואָס ס'איז געווען דער מנין פון בני קהת („מבן שלשים גו' ועד בן חמשים שנה"[24]) — און ווי רש"י איז דאָרט[23] מפרש — „מנה מהם את הראויין לעבודת משא והם מבן שלשים שנה ועד בן חמשים שנה וכו'".

איז מבאר דער מהר"ל (בפירושו גור ארי'): רש"י איז דאָ אויסן צו מסביר זיין, אַז „נשא את ראש בני גרשון גם הם" מיינט ניט אַז מ'זאָל אויך די בני גרשון ציילן ווי די בני קהת „מבן שלשים גו' ועד בן חמשים שנה" — ווייל דער „גם הם" באַציט זיך ניט צום פסוק לאחר זה „מבן שלשים שנה גו'"[25] נאָר צו פריער — צו „נשא את ראש", מיינענדיק דערמיט (ניט אַ מנין בעלמא, נאָר אַ מנין וואָס איז פאַרבונדן מיט) נשיאות ראש[26] וחשיבות[27], אַז אויך די געציילטע פון בני גרשון וועלן אויפגעהויבן דערמיט וואָס „הגיעו לכלל עבודה"; און דערי־בער שטייט אויך ביי בני גרשון „נשא את ראש" — ניט „פקוד גו'".

עפ"ז דאַרף מען אַבער פאַרשטיין[28] וואָס דער פסוק זאָגט „גם הם" (אַז מ'פאַרגלייכט בני גרשון צו בני קהת), וואָס דאָס באַדייט אַז אין דעם ענין פון „נשא" (נשיאות ראש) זיינען די בני גרשון טפל („גם הם") צו די בני קהת — לכאורה איז דער מכוון פון „נשא" — „לראות כמה יש שהגיעו לכלל עבודה" — בשווה ביי די בני קהת און בני גרשון?

נאָך שטאַרקער איז די קשיא: ביי די בני מררי שטייט ניט „נשא את ראש"

---

21) ז, ג ואילך. — אף שהפרשיות לא נאמרו על הסדר, שהרי חנוכת הנשיאים היתה בחודש ניסן לפני מנין הלוים (בחודש השני).

22) במשכיל לדוד כתב שכוונת רש"י ב„כמשמעו" היא „שיש במשמעותו הכל גם הטעינה" — אבל בפשטות, „כמשמעו" היינו שהפירוש ד„עבודת משא" הוא (לא עבודה למשא, כ"א) עבודה של משא, כנ"ל בפנים.

23) במדבר ד, ב.

24) שם, ג.

25) כפירוש ס' הזכרון, ראי"ם, דבק טוב ועוד.

26) ובזה יומתק מה שרש"י מעתיק בהד"ה — הן בפ' במדבר והן כאן — „נשא את ראש".

27) ראה גם אברבנאל ס"פ במדבר. ביאורי מהרא"י (לבעל תה"ד) ריש פרשתנו, הובא בצידה לדרך (ושם, דכוונת רש"י (במדבר ד, ב) „מנה מהם כו'" היא לפרש ד„נשא" אינו לשון מנין אלא מינוי שררה). וראה משכיל לדוד במדבר שם (וראה ראי"ם שם*).

28) כמו שהקשה בגו"א שם.

ומה שמתרץ שמכיון שנאמר כאן „כל הבא גו'" הו"א שבבני גרשון מונים רק מי שעובד בפועל — לכאורה, ע"פ פשטות (גם לולי הכתוב „גם הם") אין לחלק בהמנין דבני קהת ובני גרשון.

ומש"כ אח"כ דמש"נ בבני גרשון „כל הבא גו'" הוא למעט חרש ושוטה — לא נרמז כלל ברש"י.

*) וברא"ם ר"פ תשא ד„שאו את ראש .. פירש (רש"י) אותו לשון הרמה כו'". אבל ראה משכיל לדוד שם ד„בספרים שלנו (דרש"י) לא נמצא מזה כלל".

(נאָר „תפקוד אותם״[29]) — כאָטש אַז אויך ביי זיי האָט מען געציילט נאָר „מבן שלשים גו׳ ועד בן חמשים גו׳ כל הבא לצבא לעבוד גו״[30] — ולכאורה: אויב „נשא את ראש״ מיינט די נשיאות ראש פון די וואָס „הגיעו לכלל עבודה״, האָט געדאַרפט שטיין „נשא את ראש״ אויך ביי די בני מררי?

ה. לכאורה וואָלט מען געקענט מסביר זיין[31] דעם חילוק צווישן בני קהת בני גרשון און בני מררי (אין דעם ענין פון נשיאות ראש) — אַז עס איז מצד דעם אונטערשייד צווישן זיי אין די סוגי משא וואָס זיי האָבן געדאַרפט טראָגן:

די בני קהת וואָס זיי דאַרפן טראָגן „קודש הקדשים״[32] (דעם ארון, שולחן, מנורה ומזבחות וכו׳ — די הייליקסטע חפצי המשכן) איז ביי זיי געווען דער עיקר און העכסטער אופן פון נשיאות ראש; די בני גרשון, וואָס אויך זיי האָבן געהאַט אַן „עבודת הקודש כו׳ הנראות בבית קודש הקדשים״[33], איז אויך ביי זיי געווען נשיאות ראש, אָבער וויבאַלד די קדושה פון זייער משא איז ניט גע־קומען צו קדושת המשא פון בני קהת, איז דעריבער אויך זייער נשיאות ראש נאָר בדרך טפל („גם הם״) צו בני קהת[34]; משא״כ בני מררי, ביי וועמען ס׳איז ניט געווען קיין משא הנראה „בבית קה״ק״[35], שטייט ביי זיי בכלל ניט „נשא את ראש״.

און דאָס איז מתאים, לכאורה, מיט פירוש רש״י וויטער אין פ׳ בהע־לותך[36], אַז די ג׳ תנופות וואָס מען געפינט ביי די בני לוי, איז — „הראשונה לבני קהת .. לפי שעבודת קה״ק עליהם .. השני׳ לבני גרשון .. שאף עליהם היתה עבודת הקודש .. הנראות בבית קה״ק והשלישית לבני מררי״.

אָבער (נוסף אויף דעם, אַז מ׳קען ניט זאָגן אַז רש״י פאָרלאָזט זיך דאָ אַז מ׳וועט עס פאָרגלייכן צו זיין פירוש וויטער אין פ׳ בהעלותך, איז) פון דעם גופא וואָס אויף „נשא את ראש וגו״ ביי די בני קהת זאָגט רש״י „מנה מהם את הראויין לעבודת משא .. (וואָס איז פאָר־בונדן מיט בעלי כח, ווי רש״י איז ממשיך) והפחות משלשים לא נתמלא כחו .. והיותר על בן חמשים כחו מכחיש מעתה״ — און פאָרבינדט עס בכלל ניט מיט דער קדושה פון זייער משא — איז פאָרשטאָנדיק, אַז לויט פרש״י איז דער „נשא את ראש״ נאָר מצד דעם וואָס די זיינען „ראויין לעבודת משא״ —

איז הדרא קושיא לדוכתא: וואָס איז דער חילוק אין דעם, צווישן בני קהת בני גרשון און בני מררי?

מוז מען זאָגן, אַז אין דעם מנין פון בני לוי „מבן שלשים גו׳ ועד בן חמשים שנה״ זיינען לויט רש״י פאָראַן צוויי סוגים:

---

29) פרשתנו ד, כט.

30) שם, ל.

31) וראה במדב״ר ריש פרשתנו. אברבנאל, כלי יקר, אלשיך ועוד שם. וראה לקו״ת פרשתנו סד״ה (וידבר גו׳) נשא הא׳ (וביאורו) והב׳.

32) במדבר ד, ד ואילך.

33) לשון רש״י — הובא לקמן בפנים.

34) שעפ״ז מתורץ מה שהקדים בני קהת לבני גרשון — אף שגרשון הוא הבכור — ראה במקומות שנסמנו בהערה 31.

35) ראה ביאורי מהרא״י לפרש״י דלקמן בפנים (נעתק לקמן הערה 51).

36) ח, יא. וראה משכיל לדוד ריש פרשתנו.

א) איין סוג מנין אין אן אופן פון „נשא את ראש" וואס איז שייך בעיקר ביי די בני קהת, און אויך ביי די בני גרשון אלס א טפל צו בני קהת („גם הם"), אבער ניט ביי די בני מררי.

ב) דער מנין פון לויים „כל הבא לצבא לעבודה באוהל מועד"[2] וואס איז ניט פארבונדן מיט נשיאות ראש — און דער מנין איז דא בשווה ביי אלע בני לוי „מבן שלשים גו' ועד בן חמשים שנה" וואס טוען עבודה.

ו. דער ביאור בכל זה:

(דער מנין בל') „נשא את ראש" באַייכנט די נשיאות ראש וחשיבות אינעם מנין פון די בעלי כח[37], וועלכע זיינען צוגעפאסט לעבודת משא (ווי דער לשון רש"י ביי די בני קהת „מגה מהם את הראויין לעבודת משא"); און דאס איז דער טעם החילוק הנ"ל (בנוגע נשיאות ראש) צווישן בני קהת גרשון ומררי — לויט דעם אונטערשייד צווישן זיי בנוגע צו „עבודת משא":

ביי בני קהת ווערט דערמאנט[38] נאר דער ענין פון (עבודת) משא, און ווי־באלד אז דאס איז זייער גאנצע עבודה, איז ביי זיי דער עיקר הענין פון „נשא את ראש";

ביי בני גרשון שטייט[39] „זאת עבודת משפחות הגרשוני לעבוד ולמשא" — ביי זיי איז דא אן עבודה אויסער „משא" — און דעריבער איז דער ענין פון „נשא את ראש", וואס איז פארבונדן מיט עבודת משא, ביי זיי בדרך טפל צו בני קהת[40] [און דערפאר איז רש"י דא מדייק בלשונו „כמה יש שהגיעו לכלל עבודה" (סתם) און זאגט ניט (ווי ביי בני קהת) „עבודת משא"]:

ביי בני מררי שטייט בכלל ניט „זאת עבודת גו'", נאר „זאת משמרת משאם"[41] — ד.ה. „משאם" איז ביי זיי ניט בגדר עבודה (ניט זיי דארפן טראגן אליין בכתף), ס'איז נאר וואס זיי זיינען ממונים [ווי רש"י האט שוין פריער[42] געטייטשט „משמרת" — „מנוי שהאדם ממונה עליו"] אויף „משאם"

— ד.ה. זיי דארפן דורכפירן אז די זאכן זאלן געטראגן ווערן, אבער ניט דוקא דורך זיי אליין (בכתף); און ווי ס'איז טאקע געווען בפועל, אז זייער משא איז ניט געווען בכתף נאר אויף עגלות (ווי דערציילט ווייטער אין פרשה[43]) —

און וויבאלד אז זייער עיקר תפקיד איז ניט אין גדר פון „עבודת משא", איז ביי זיי ניטא אט די נשיאות ראש וחשיבות וואס איז פארבונדן מיט „הראויין לעבודת משא".

ז. אעפ"כ האט מען אויך געציילט די בני מררי „מבן שלשים שנה גו' ועד בן חמשים שנה" — ווייל כאטש אז ביי זיי איז געווען דער אופן פון „משמרת

37) להעיר משבת צב, א. נדרים לח, א („אין כו' גבור").

38) בפ' במדבר ד, טו. ומש"נ (שם, יט) „איש איש על עבודתו ואל משאו" — עכצ"ל שאיירי בעבודתם זו ב„קדש הקדשים" (ולא בשיר וכיו"ב) שהרי בא בהמשך ל„בגשתם את קודש הקדשים". וראה ראב"ע שם.

39) פרשתנו ד, כד. ועד"ז שם, כז.

40) ראה גם חזקוני ורע"ב ריש פרשתנו (אלא ששם, שהם טפלים מפני שאין עליהם עבודה משא בכתף).

41) שם, לא.

42) במדבר ג, ז.

43) ז, ח. — בנוגע לבני גרשון ראה לקמן סעיף ח.

משאם" (ניט „עבודת משא") איז דאס אבער ניט שולל אז אויך ביי זיי זיינען געווען געוויסע פאלן פון משא בכתף; וואורום הגם אז לכללות משאם האבן זיי געהאט עגלות, איז אבער געווען דער משא ביז צו די עגלות, אויך איז דא אן ארט צו זאגן, אז ניט אלע „כלי משמרת משאם" איז געווען אויף עגלות[44].

ועפ"ז קען מען זאגן, אז דאס מיינט רש"י צו שולל זיין בפירושו אויף „ועבודת משא — כמשמעו": מ'וואלט געקענט טייטשן „עבודת משא" — „עבודה למשא" על דרך ווי „משמרת משאם" פון בני מררי, וואס איז ניט משא גופא, נאר דער מינוי צו באארגן דעם ענין פון משא —

איז רש"י שולל דעם פירוש — ווייל דער ענין איז ניט פארבונדן מיט בעלי כח, ובמילא ניט מיט „מבן שלשים גו' ועד בן חמשים שנה"[45]; און דאס וואס מ'ציילט די בני מררי „מבן שלשים גו" איז צו וויסן וויפל זיינען פארן וואס קענען טראגן בכתף — עבודת משא (וכנ"ל אז אויך ביי זיי איז געווען א משא בכתף).

ח. מ'דארף אבער פארשטיין: אויך די בני גרשון האבן געהאט עגלות פאר זייער משא[46] — איז מיט וואס זיינען זיי אנדערש ווי די בני מררי (וועלכע האבן אויך געהאט משא בכתף כנ"ל), וואס ביי זיי שטייט[39] „זאת עבודת משפחות הגרשוני גו' ולמשא", אז ביי זיי איז „משא" (טראגן בכתף) געווען אן עבודה?

איז דער ביאור אין דעם: לכאורה איז מובן, אז די עבודות פון גרשון ומררי ביים הקמת ופירוק המשכן זיינען געטאן געווארן על הסדר:

פריער האבן די בני גרשון פאנאנדערגענומען דעם חלק פון משכן וואס איז שייך צו זייער תפקיד — די קלעי החצר, יריעות וכו' (וועלכע באדעקן און הענגען אויף די קרשים ועמודים) — און זיי גלייך אנגעלאדן אויף זיירע עגלות[47], און ערשט דערנאך[48] האבן בני מררי אנגעהויבן זייער עבודה — צו פאנאנדערנעמען די עמודי החצר, קרשי המשכן וכו' און זיי אנלאדן אויף זיירע עגלות

[ועד"ז ביי הקמת המשכן: פריער האבן די בני מררי אראפגענומען די קרשים עמודים וכו' פון זיירע עגלות און זיי באלד אויפגעשטעלט, און דערנאך האבן די בני גרשון אראפגענומען די יריעות וקלעים וכו' פון זיירע עגלות און זיי ארויפגעטאן אויף די קרשים ועמודים כו'].

קומט אויס, אז ווען די בני גרשון האבן אראפגענומען די יריעות פון משכן (און די קלעי החצר פון די

44) וכמ"ש בגו"א בהעלותך ח, כה (בתירוץ קושיית הרמב"ן שם על רש"י — למה נמנו בני גרשון ומררי רק עד בן חמשים, עיי"ש). וראה לקמן הערה 60.

ומ"מ לא נאמר אצלם „עבודת משא" — כי: א) אין זה הכרח אצלם, כדלקמן בפנים שם. ב) יתירה מזו: „עבודת משא" פירושו לא רק עבודה ועמל דמשא כ"א גם עבודה ושירות לה'• (כמו עבודת הכהנים). ומכיון שאין מוכרח שיהי' אצלם משא בכתף אי"ז נק' „עבודה".

45) להעיר מפרש"י ורע"ב לאבות פ"ה מכ"א ד"ה בן חמשים.

•) להעיר מגו"א פרשתנו ד, מז.

46) פרשתנו ז, ז.

47) כי פשוט שלא הניחו היריעות כו' ע"ג הקרקע עד שפרקו בני מררי עמודי החצר כו'.

48) להעיר מלשון רש"י (בהעלותך י, יז. מברייתא דמלאכת המשכן פי"ג) „בני גרשון ובני מררי פורקין המשכן וטוענין אותו בעגלות".

עמודים) זיינען נאָך די עמודי החצר גע־שטאַנען על מקומם, ובמילא האָבן זיי די יריעות געמוזט טראָגן (בכתף)[49] דעם גאַנצן שטח פונעם חצר המשכן ביז אין דרויסן פון חצר (וואָרום מ׳האָט דאָך די עגלות ניט געקענט אַריינפירן צווישן די עמודי החצר[50] ביז נאָענט צום משכן) — דעריבער הייסט עס ביי זיי אַן „עבודת משא"[51].

משא"כ ביי בני מררי[51] איז דאָך ניט געווען קיין הכרח אַז זיי זאָלן אַליין דאַרפן טראָגן די קרשים כו׳ אַ גרויסן שטח, היות זיי האָבן געקענט צוברענ־גען די עגלות גלייך לעבן די קרשי המשכן[52], אַזוי אַז זיי האָבן נאָר גע־דאַרפט טראָגן צום אָנלאָדן אויף די עגלות[49].

[עפ"ז קומט צו אַ תוספת הסברה אין דעם וואָס דער „נשא את ראש" ביי בני גרשון איז נאָר „גם הם" (אַ טפל צו די בני קהת) — אַז דאָס איז (ניט נאָר ווייל ביי זיי איז אויסער „משא" אויך דאָ „לעבוד", נאָר) אויך מצד „ולמשא" גופא: די משא וואָס זיי האָבן געמוזט טראָגן בכתף איז נאָר געווען ביז די עגלות מחוץ לחצר; משא"כ ביי די בני קהת, וועלכע האָבן אינגאַנצן ניט געהאַט קיין עגלות, איז נאָר „בכתף ישאו"[53]].

כמה פרטים מהנ"ל זיינען אָבער נאָר לכאורה — דער סדר הקמת המשכן (וואָס דערפון איז אויך מובן סדר פירוק המשכן, וועלכער איז בסדר הפוך פון סדר הקמתו) איז מפורש בפ׳ פקודי[54] אַז מ׳הייבט אָן מיט די אדנים, קרשים כו׳ און גאָר צום סוף שטעלט מען אויף דעם חצר*[54].

— בכל אופן אָבער האָבן בני גרשון געהאַט אַן עבודה בגופם יתרה אויף בני מררי וואָרעם די יריעות מכסות מסכים וקלעים האָבן זיי געדאַרפט אַרויפלייגן (אָדער אַראָפּנעמען) ווען די קרשים ועמודים זיינען געשטאַנען: קלעטערן אויבען, טראָגען אַהין די יריעות וכו׳, האָבן דאָרט צוטאָן מיט די לולאות, מיתרים וכו׳.

ט. ע"פ כהנ"ל וועט מען פאַרשטיין דעם ביאור אין פרש"י אויף „עבודת עבודה — הוא השיר במצלתים וכנורות כו׳":

ע"פ כהנ"ל בלייבט ניט פאַר־שטאַנדיק: וויבאַלד דער מנין „מבן שלשים גו׳" (בעלי כח) איז פאַרבונדן

---

49) ראה עד"ז אלשיך ריש פרשתנו.

50) ראה שבת (צט, א) דרוחב כל עגלה (עם צידי׳) הי׳ ה׳ אמות, ויש „חמש אמות בין עמוד לעמוד" (פרש"י תרומה כז, יד. מברייתא דמלאכת המשכן פ"ה) — והרי אמתא באמתא לא על (ע"ד פסחים קט, ב). ובפרט שלפרש"י שם נכלל בהחמש אמות גם עובי העמוד, כמ"ש ברא"ם שם.

51) ויומתק יותר (החילוק דבני גרשון ובני מררי) עפמ"ש בביאורי מהרא"י לפרש"י בהעלותך (ח, יא) ד„בני גרשון נשאו אותן יריעות וקרשים• (שנראו בבית קה"ק) בכתף כמו שנשאו בני קהת כלים המקודשים כו׳ אבל הקרשים מתוך כובדם א"א הי׳ לבני מררי לשאתם בכתף אלא בעגלות".

52) אבל להעיר, שעפ"ז פרקו תחילה עמודי החצר ורק אח"כ קרשי המשכן. וראה לקמן בפנים.

53) פרשתנו שם, ט.

54) מ, יח ואילך. וראה ג"כ בהעלותך י, יז־כא.

•54) ומתורץ ג"כ איך „בני קהת מוצאים אותו על מכונו ומכניסין בו . . והמזבחות" (פרש"י בהעלותך י, כא) — גם מזבח החיצון שהי׳ „חמש אמות אורך וחמש אמות רוחב" (תרומה כז, א) ואא"פ להביאו בין עמודי החצר — כי הקמת החצר היתה „סביב למשכן ולמזבח" (החיצון) כמפורש בפקודי מ, לג ולפני זה מ, ח [ו„מוצאים אותו על מכונו" — קאי רק על „המשכן"].

•) ראה שם אפרים לפרש"י שם שקו"ט ע"ד הגירסא הנכונה בפרש"י

מיט משא — אויב אזוי פארוואס ווערן אין דעם מנין (מבן שלשים גו') פון בני גרשון אריינגענומען אויך די וואס עבודתם איז (ניט משא, נאר) „לעבוד"?

בפשטות קען מען זאגן, אז „לעבוד" מיינט[55] די עבודה פון פירוק והקמת המשכן און טעינת העגלות וואס אויך דערויף דארף מען האבן א בעל כח[56]

— טאקע ניט אזא בעל כח ווי ביי עבודת משא [און דערפאר פאסט ניט אויף דעם דער ענין פון „נשא את ראש", אז ביי זיי איז א ספעציעלע נשיאות ראש וחשיבות], אבער דאך א בעל כח —

און דערפאר זיינען זיי דוקא פון דעם גיל (מבן שלשים עד חמשים) וועו דער כח האדם איז בתקפו.

בשעת אבער מען קומט צום פסוק „מבן שלשים גו' כל הבא לעבוד עבודת עבודה" — וואס מיינט „עבודה לעבודה אחרת" (שיר) — ווערט שווער: פארוואס איז שיר שייך דוקא צו דעם גיל פון בעלי כח?

דעריבער זאגט רש"י „הוא השיר במצלתים וכנורות" — און איז משמיט „גבלים" און דעם שיר בפה בכלל: פון דעם וואס עבודת שיר שטייט אין דעם פסוק איז רש"י מדייק, אז דאָ רעדט זיך וועגן אזא סוג שיר וואס מ'דארף דערצו האבן בעלי כח — און דאס איז „השיר במצלתים וכנורות", וואס זייער שיר איז פארבונדן מיט עש', מלאכת יד[57], מיט א גרעסערער אנשטרענגונג: משא"כ ביי נבל — פון לשון נבל יין[58] — וואס זייער קול שירה קומט דורך בלאזן[59] מיטן מויל און מכ"ש סתם שיר בפה, איז עס ניט פארבונדן מיט אזא אנשטרענגונג.

יוד. דערמיט איז אויך מובן דער טעם וואס „עבודת עבודה" שטייט דוקא אין דעם פסוק, ביים סוף המנין:

שטעלנדיק דעם פסוק ביים סוף וסך־הכל פון מנין — אז מ'האט נאר געציילט די בני לוי „מבן שלשים גו' כל הבא לעבוד עבודת עבודה ועבודת משא באוהל מועד" — וויל דער פסוק קלאר מאכן, אז דאס וואס דער מנין איז געווען באגרענעצט צו דעם גיל דוקא, איז עס נאר צוליב די צוויי ענינים: „עבודת עבודה (השיר במצלתים וכנורות)[60] ועבודת משא" — און ניט

---

55) ראה (כמה פירושים ב„לעבוד"): ראב"ע, אברבנאל, ספורנו, אלשיך ועוד — עה"פ.

56) ואולי נכללת בזה גם שמירה — וגם בזה צריך בעל כח „שלא יקרב זר" (ל' רש"י במדבר ג, ו), כי אפשר שהזר יקרב מצד גודל תשוקתו ליקרב לה', כו' (ע"ד שני בני אהרן — „בקרבתם לפני ה'"), ודוקא בעל כח יכול למונעו מליקרב.

57) ראה (בנוגע למצלתים) פרש"י ערכין יג, ב ד"ה עבידתא. וראה תוי"ט ערכין פ"ב מ"ה ד"ה והצלצל.

58) ש"א י, ג. וראה פיה"מ ערכין פ"ב מ"ג דנבל כעין נאד (אף שס"ל שהוא כלי שיר במתרים).

59) ראה פרש"י ערכין ספ"ב. רלב"ג דה"א טו, כ. ועוד.

אבל ראה פיה"מ להרמב"ם ערכין שם ושם מ"ו. ולכאורה הוא כהירושלמי סוכה פ"ה ה"ו. שוח"ט (ופרש"י) תהלים פא, ג. וכהקס"ד בערכין ספ"ב.

60) ואת"ל (דלא כנ"ל ס"ז והע' 44) שלא הי' שום משא בכתף לבני מררי — נמצא, דזה שנמנו בני מררי רק עד „בן חמשים שנה" (אף שאין בהם „עבודת משא"), הוא רק מפני שיש (גם) אצלם „עבודת עבודה" (שיר)** שהיא רק עד בן חמשים.

---

*) ובפשטות צ"ל שגם מבני קהת היו משוררים — ומה שנזכר אצלם (בס"פ במדבר) רק עבודתם לשאת ולא ע"ד עבודה אחרת — כי הענין ד„נשא את ראש" (שהוא העיקר כאן) הוא רק מצד עבודת משא (שצריך בעל כח גדול ביותר) ולא מצד עבודת השיר.

**) ובדוחק אפ"ל שנכלל ב„משמרת משאם) לכל עבודתם" — פרשתנו ד, לא.

צוליב די אַנדערע עבודות[61] פון בני לוי (ווי פירוק והקמת המשכן וטעינת העגלות[62]) וואָס קענען געטאָן ווערן אויך נאָר בן חמשים שנה[63];

און ווי רש"י זאָגט בפירוש אין פ' בהעלותך[64]: „ולא יעבוד עוד — עבודת משא בכתף אבל חוזר הוא לנעילת שערים ולשיר ולטעון עגלות כו'", „לשמור משמרת, לחנות סביב לאוהל ולהקים ולהוריד בשעת המסעות".

יא. עפ"ז קומט אויך אַרויס אַ חידוש גדול אין די „ענינים מופלאים"[65] ע"ד ההלכה שבפרש"י:

ע"פ הנ"ל — אַז „השיר במצלתים וכנורות" איז נאָר „עד בן חמשים שנה" — דאַרף מען זאָגן, אַז דאָס וואָס רש"י זאָגט „חוזר הוא .. ולשיר" מיינט ער שיר בפה ובנבל כו', אַבער ניט „השיר במצלתים וכנורות"[66] וואָס (ע"ד הפשט) איז נאָר „מבן שלשים גו' ועד בן חמשים שנה"[67]!

אויך: וויבאַלד אַז דער טעם אויף דעם איז ווייל נאָך בן חמשים שנה „כחו מכחיש מעתה"[68] און ס'איז אים שווער דער „שיר במצלתים וכנורות" — איז דאָך ניטאָ קיין טעם צו מחלק זיין אין דעם צווישן משכן און מקדש; ובמילא, איז לויט פשוטו של מקרא[69], איז „שנים" אַ פסול אין לוי' אויך לדורות (בנוגע צו „השיר במצלתים וכנורות")! — סיידן מ'זאָל זאָגן אַז עס איז גזירת הכתוב.

יב. פון יענה של תורה שבפרש"י:

61) ועפ"ז „לעבוד" שנאמר (ד, כד) בבני גרשון היינו (רק) שיר. ומה שלא פרש"י זה שם — כי ההכרח לזה הוא רק ממש"נ כאן „עבודת עבודה".

62) ועפ"ז, פירוש רש"י „עבודת משא — כמשמעו" שולל ג"כ טעינת עגלות (כנ"ל בפנים ס"ג).

63) ואף שלעבודות הנ"ל צריך לכאורה בעל כח יותר מב„שיר במצלתים וכנורות" — אולי אפ"ל, כי עבודות הנ"ל נעשו ע"י שנים ויותר, משא"כ השיר במצלתים וכנורות שנעשית ע"י כאו"א בפ"ע.

ובזה יומתק ההמשך בפרש"י בהעלותך (דלקמן בפנים) „(אבל חוזר כו') וזהו ושרת את אחיו עם אחוהי" — דלכאורה: מה נוגע לפרש זה באותו הדיבור — אלא שכוונתו • בזה להסביר, דזה שחוזר לעבודות אלו (אף שלכאורה צ"ל בעל כח) הוא מצד זה שאפשר לעשותן „עם אחוהי".

64) ח, כה־ו. — בחזקוני (והובא בריב"א) שם, דרש"י קאי רק על בני קהת (כנ"ל בשוה"ג להערה הקודמת), וגם בני גרשון ובני מררי נפסלו בשנים לטעינת ופריקת עגלות והורדת והקמת המשכן (אלא שחוזרין לשיר ולשמור. ובדברי דוד (להט"ז) שם — שנפסלו מהכל) — אבל לא נזכר זה כלל בפרש"י.

65) לשון השל"ה במס' שבועות שלו (קפא, א).

66) ומה שהזכיר רש"י (בפ' בהעלותך שם) רק „עבודת משא בכתף" ולא „השיר וכו'" — כי מה שצריכים בעל כח הוא בעיקר לעבודת משא (שלכן רק ע"ז נאמר „נשא את ראש", כנ"ל שוה"ג הא' להערה 60).

67) ראה גם מושב זקנים (מבעה"ת) לפרש"י פרשתנו כאן (אלא שמחלק רק בין שיר שבכלי לשיר שבפה — משא"כ להמבואר בפנים, שגם בשיר שבכלי גופא יש לחלק בין השיר במצלתים וכנורות ושאר כלים).

וע"פ חילוק זה יש להעיר טובא בתמיהת הרמב"ן (ושקו"ט המפרשים) בפרש"י בהעלותך שם. ואכ"מ.

68) לשון רש"י במדבר ד, ב. ועייג"כ בחיי ריש פרשתנו. מושב זקנים בהעלותך שם.

משא"כ להרמב"ן (בהעלותך שם) שמה שנפסלו לוים לשיר מבן חמשים (במשכן) הוא מפני „שלא היו ממנין אותם לשיר .. אלא בראויים למשא", עיי"ש.

69) משא"כ ע"ד ההלכה — ראה חולין כד, א. רמב"ם הל' כלי המקדש פ"ג ה"ח.

ולהעיר מדעת הבה"ג שמנה הלאו ד„ולא יעבוד עוד" במנין המצות — ראה סהמ"צ להרמב"ם שורש ג' ובמפרשיו שם. ולהעיר ג"כ מזהר בהעלותך (קנא, ב) ובהנסמן בניצוצי זהר שם.

•) במפרשי רש"י (ראב"ם, ועוד) שכוונת רש"י שהכתוב קאי אבני קהת ש„בכתף ישאו", ו„עם אחוהי" היינו בני גרשון ובני מררי — אבל ראה גו"א שם (הובא לעיל בפנים ס"ז והערה 44) שגם בבני גרשון ובני מררי הי' משא בכתף, ועפ"ז כוונת רש"י ב„עבודת משא בכתף" היא גם לבני גרשון ובני מררי.

ע״פ הביאור הנ״ל אינעם חילוק צווישן בני קהת גרשון ומררי — קומט צו אַ תוספת הסברה אין דעם וואָס דער אַלטער רבי זאָגט אין דעם ענין בלקו״ת פון דער היינטיקער סדרה:

דער אַלטער רבי איז מבאר[70] דעם חילוק צווישן בני קהת גרשון און מררי אין דעם ענין פון נשיאות ראש: נשיאות ראש ווייזט אויף דער עבודה פון הילוך בל״ג (אויפהויבן דעם ראש צו בחי׳ רצון וכתר[71]); בני קהת ובני גרשון זיינען די צוויי דרגות און אופנים אין הילוך (מלמעלמ״ט ומלמטלמ״ע) און דערי־בער שטייט ביי זיי „נשא את ראש״; אָבער בני מררי זיינען בבחי׳ „עומדים״ (ווי מ׳זעט אַז זייער עבודה איז געווען די משא הקרשים, וואָס זיי זיינען „עצי שטים עומדים״[72]) און מהאי טעמא שטייט ביי זיי ניט „נשא את ראש״.

איז ניט מובן: די גאַנצע נסיעה במדבר איז ענינה געווען צו אויפטאָן די עבודה פון הילוך ביי אידן[73] — היינט ווי איז שייך צו זאָגן אַז די עבודה איז ניטאָ ביי בני מררי?

וע״פ הנ״ל — אַז „נשא את ראש״ איז פאַרבונדן מיט עבודת משא — קען מען זאָגן, בפנימיות הענינים, אַז אויך ביי די בני מררי איז געווען די עבודה פון הילוך בל״ג (נשא את ראש[74]); נאָר דער הילוך איז פאַרבונדן מיט בחי׳ עגלות (דורך וועלכע די עבודת משא האָט זיך אויפגעטאָן ביי בני מררי).

דער ביאור בזה: אין דער עבודה פון הילוך בל״ג זיינען דאָ דריי ענינים[75]:

א) דער עצם הילוך בל״ג איז די אהבה לה׳ פון נפש הבהמית (נאָך איר בירור), וואָרום וויבאַלד דער שורש פון נפש הבהמית איז פון עולם התהו (העכער ווי דער שורש פון נפש האלקית) איז דווקא אין איר דאָ דער „רב תבואות בכח שור״[76] — די אהבה בל״ג;

ב) די כוונה פון דעם הילוך בל״ג איז אַז עס זאָל זיין — „אחריך נרוצה״[77] (לשון רבים) — אַז אויך דער נפש האלקית (פון תיקון) זאָל זיין אין דער תנועה פון בלי גבול.

ג) נאָכדעם ווי ס׳ווערט אויפגעטאָן דער הילוך בל״ג אין נפש האלקית (אחריך נרוצה) — ווערט דער נפש האלקית נתעלה צו אמתית שרשה ומקורה וואָס איז שייך נאָר צו איר אַליין — „הביאני (לשון יחיד) המלך חדריו״[77].

און דאָס איז דער חילוק צווישן די בני קהת, גרשון, און מררי:

ביי די בני מררי שטייט נאָר „משמרת משאם״ — אָבער עצם המשא איז געווען אויף די עגלות (און אויך זייער משא בכתף איז ניט בגדר עבודה) — אין עבודה רוחנית מיינט עס, אַז זייער הילוך בל״ג איז געווען נאָר אין נפש הבהמית (בחי׳ „עגלות״); דער הילוך האָט זיך אָבער ניט אויפגעטאָן אין זיי גופא — אין נפש האלקית:

---

70) סד״ה (וידבר גו׳) נשא הב׳. ועייג״כ ד״ה הנ״ל הא׳ וביאורו בסופם.

71) לקו״ת שם כא, ב. כג, סע״ג.

72) תרומה כו, טו.

73) ראה לקו״ת מסעי פח, ריש ע״ד. פט, ב. ושם צו, א — שהוא בחי׳ הליכה. וראה המשך המאמר בלקו״ת כאן.

74) להעיר מש״ך עה״ת פרשתנו ד, כט. אלשיך ריש פרשתנו ד״ה עוד אפשר.

75) בכל הבא לקמן — ראה בפרטיות ס׳ הערכים־חב״ד ח״א ע׳ אהבת ה׳ — ההוספה שבה ע״י נה״ב, וש״נ.

76) לשון הכתוב — משלי יד, ד.

77) לשון הכתוב שה״ש א, ד.

ביי בני גרשון איז געווען — „אחריך נרוצה" — דער הילוך בל"ג סיי אין נפש הבהמית (משא בעגלות) סיי אין נפש האלקית („זאת עבודת גו' ולמשא");

ביי די בני קהת איז געווען נאָך העכער — „הביאני המלך חדריו" — דער הילוך בל"ג מצד דעם שורש האמיתי פון נפש האלקית וואָס האָט קיין שייכות ניט צום נפש הבהמית (עגלות);

און דערפאַר איז דער עיקר משא זייערער געווען דער ארון — תורה — ווייל דער ענין פון „הביאני המלך חדריו" האָט זיך אויפגעטאָן ביי מתן תורה בחג השבועות[78].

(משיחות ש"פ נשא תשכ"ה ותשל"ד)

---

78) ראה רד"ה משכני (הא') תש"א. ובכ"מ.